

Prosty język

– ustandaryzowane zasady

Jeśli chcesz napisać tekst zgodny z zasadami prostego języka:

1. Określ odbiorcę i cel tekstu

Skup się na celu tekstu i potrzebach odbiorcy – zastanów się, jakich informacji potrzebuje i które z nich są dla niego najważniejsze.

Zdecyduj, czy piszesz do fachowca, laika czy osoby, której kompetencji nie znasz. Pomoże Ci to właściwie zredagować tekst.

2. Zadbaj o układ i kompozycję

Oceń kompozycję i warstwę graficzną:

- A.** Podaj tylko te informacje, które są istotne dla odbiorcy i zgodne z celem tekstu. Nie podawaj informacji zbytecznych, pobocznych.
- B.** Uporządkuj informacje w kolejności istotnej z perspektywy odbiorcy – najważniejsze umieść na początku.
- C.** Podziel tekst na akapity (jeden akapit = jeden wątek). Dobry akapit składa się z trzech do pięciu krótkich zdań.
- D.** Jeśli tekst jest długi, zastosuj na przykład:
 - nagłówki,
 - listy,
 - wypunktowania,
 - wyróżnienia graficzne.

Jeśli tekst jest krótki, wystarczy, że podzielisz go na akapity.

3. Dobierz odpowiednie słownictwo

A. Dostosuj słownictwo do odbiorcy, do którego kierujesz tekst. Fachowiec nie potrzebuje wyjaśnienia każdego terminu, laik może mieć dużą trudność w rozumieniu terminów z Twojej branży. Zachowaj szczególną ostrożność przy tekstach kierowanych do dużych grup nieznanymi Ci odbiorców. Załóż, że dominują tam laicy.

B. Dla odbiorcy trudne mogą być na przykład:

- terminy specjalistyczne i słownictwo fachowe (np. *klauzula abuzywna, marża*),
- słowa rzadkie: erudycyjne (np. *bowiem, weryfikować*), książkowe (np. *jednakowoż*), przestarzałe (np. *iż*),
- rzeczowniki abstrakcyjne i odczasownikowe (kończą się na *-anie, -enie, -cie, -acja, -sja, -zja, -ość*, np. *wnioskowanie, implementacja, weryfikowalność*),
- wyrazy modne i nadużywane (np. *dedykowany, innowacyjny, unikalny*),
- słabo przyswojone wyrazy pochodzenia obcego (np. *case, challenge*),
- rzadkie skróty i skrótowce (np. *PKB, CEIDG*),
- elementy stylu urzędowego (np. *niniejszym informuję, w przedmiotowej sprawie, dzień dzisiejszy*).

C. Co możesz zrobić z trudnymi słowami:

- usuń je, jeśli nie wnoszą nowej treści,
- zastąp prostszymi, częściej używanymi odpowiednikami,
- wyjaśnij je za pomocą słów typowych dla codziennej komunikacji,
- podaj przykład zjawiska, które kryje się pod terminem,
- podawaj konkrety (*nazwa instytucji* zamiast *właściwy organ*, *tytuł dokumentu* zamiast *stosowna ustawa*).

4. Używaj jasnej, naturalnej składni

A. Twórz krótkie zdania, najlepiej liczące ok. 20 wyrazów.

B. Stosuj zasadę: jedno zdanie = jedna myśl.

C. Używaj zdań twierdzących (np. *zapłać w wyznaczonym czasie*), a nie przeczących (np. *nie spóźniaj się z opłatą*).

- D.** Pisz tak, aby budowa zdania wskazywała, kto i do kogo mówi:
- zwracaj się bezpośrednio do odbiorcy (np. *Ty, Pan/Pani, Wy, Państwo*) i używaj osobowych form czasowników (np. *zrób, napisz, niech Pani przygotuje*),
 - unikaj pisania o swoim odbiorcy w trzeciej osobie (np. *klient, strona, wnioskodawca*),
 - ujawniaj się jako nadawca tekstu, stosuj osobowe formy czasowników (np. *wykonałem, analizujemy, podjęliśmy, prześlemy*),
 - unikaj form bezosobowych: zakończonych na *-no, -to* (np. *podjęto, wykonano*) i form typu *zaleca się*,
 - używaj strony czynnej, a stronę bierną (np. *dokumenty zostały wysłane*) zarezerwuj dla sytuacji, w których jest ona naprawdę niezbędna,
 - unikaj imiesłówów zakończonych na *-ąc, -wszy, -wszy* (np. *nawiązując, poszedłszy, złożywszy*).
- E.** Unikaj podwójnej negacji (np. *nie możemy Ci tego nie powiedzieć*).
- F.** Usuń nadmiar rzeczowników:
- zamień rzeczowniki odczasownikowe na czasowniki (w celu *złożenia* na *aby złożyć*),
 - zamień konstrukcje analityczne na czasowniki (np. *dokonać oceny* na *ocenić*),
 - rozbij łańcuchy dopełniaczowe, czyli ciągi rzeczowników, które odpowiadają na pytania *kogo? czego?* (np. *umożliwienie spłaty raty kredytu* zamień na *może Pan spłacić ratę kredytu*).

5. Sprawdź swój tekst

- A.** Upewnij się, że tekst jest poprawny językowo i merytorycznie.
- B.** Sprawdź tekst pod kątem zrozumiałości. Możesz to zrobić na przykład tak:
- użyj elektronicznych narzędzi do oceny zrozumiałości tekstu, używanych w Twojej firmie lub dostępnych na rynku,
 - jeśli możesz, skonsultuj tekst zarówno ze specjalistami, jak i niespecjalistami w danej dziedzinie, a także z osobami ze szczególnymi potrzebami komunikacyjnymi,
 - jeśli możesz, zorganizuj badania fokusowe.

6. Zachowaj zdrowy rozsądek

Pamiętaj, że język jest żywy, a nasze zasady mają Ci pomagać, a nie Cię ograniczać. Stosuj je z wyczuciem:

- zdanie, które ma 19 słów, nie zawsze będzie lepsze od tego, które liczy ich 21,
- strona bierna czasami jest potrzebna, a nawet niezbędna,
- nie usuwaj wszystkich imiesłówów zakończonych na *-ąc*, *-wszy*, *-wszy* czy wszystkich form na *-anie*, *-enie*,
- znajdź równowagę w stosowaniu wyróżnień graficznych – **ich** NADMIAR może **utrudniać** lekturę.

Standard wypracowali przedstawiciele i przedstawicielki polskich ośrodków naukowych, które rozwijają ideę prostego języka, czyli:

- ▶ Jasnopisu,
- ▶ Fundacji Języka Polskiego,
- ▶ Uniwersytetu Szczecińskiego,
- ▶ Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu,
- ▶ Uniwersytetu Warszawskiego.

Autorki i autorzy standardu:

Monika Buraczyńska

Jasnopis

dr Marta Chojnacka-Kuraś

Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, Fundacja Języka Polskiego

prof. dr hab. Włodzimierz Gruszczyński

Jasnopis, Instytut Języka Polskiego PAN

dr Piotr Kajak

Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców Polonicum Uniwersytetu Warszawskiego

prof. dr hab. Ewa Kołodziejek

pełnomocniczka Rektora ds. Prostego Języka na Uniwersytecie Szczecińskim

dr Ewa Kozioł-Chrzanowska

Jasnopis, Pracownia Wielkiego Słownika Języka Polskiego, Instytut Języka Polskiego PAN

dr hab. Monika Kresa, prof. ucz.

koordynatorka Zespołu ds. Prostego Języka Uniwersytetu Warszawskiego, Fundacja Języka Polskiego

dr Anna Niepytalska-Osiecka

Jasnopis, Pracownia Wielkiego Słownika Języka Polskiego, Instytut Języka Polskiego PAN

Katarzyna Nowak

Fundacja Języka Polskiego

dr hab. Maciej Ogrodniczuk, prof. IPI PAN

Jasnopis, Instytut Podstaw Informatyki PAN

Katarzyna Osior-Szot

Fundacja Języka Polskiego

dr Anna Rabczuk

Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców Polonicum Uniwersytetu Warszawskiego

dr hab. Karolina Ruta-Korytowska

Wydział Filologii Polskiej i Klasycznej Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu

dr Magdalena Wanot-Miśtura

Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, Fundacja Języka Polskiego